

ВІДГУК

*офіційного опонента доктора економічних наук, професора,
професора кафедри обліку і оподаткування*

Білоцерківського національного аграрного університету

Свиноуса Івана Вікторовича

на дисертаційну роботу Людвіка Іллі Ігоровича

*«Інноваційний розвиток підприємств АПК в умовах глобалізації ринків»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки*

Актуальність теми дослідження. Сучасні умови функціонування агропромислового комплексу України обумовлені зростаючими викликами глобалізації, інтеграційними процесами, високою конкуренцією на світових аграрних ринках та необхідністю переходу до інноваційної моделі розвитку. У цьому контексті актуальність дослідження, присвяченого інноваційному розвитку підприємств АПК, є беззаперечною та своєчасною.

Актуальність дисертаційного дослідження Людвіка Іллі Ігоровича «Інноваційний розвиток підприємств АПК в умовах глобалізації ринків» зумовлена потребою адаптації агропромислового комплексу України до викликів глобалізації, підвищення його інноваційної спроможності та конкурентоздатності на міжнародному ринку.

Інноваційний розвиток є ключовою передумовою підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств, особливо в умовах відкритості ринків і тиску з боку транснаціональних компаній. В умовах трансформацій економіки, зміни кліматичних умов та геополітичних ризиків, саме впровадження інновацій дозволяє підприємствам АПК не лише зберігати, але й зміцнювати свої позиції на глобальному ринку. Наукове обґрунтування ефективних механізмів стимулювання інноваційної активності в АПК є недостатньо розробленим у вітчизняній економічній науці, що й визначає наукову новизну і практичну значущість дисертаційної роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Зміст дослідження повністю охоплює ключові аспекти обраної тематики, поставлена мета досягнута, завдання виконано. Практичні рекомендації логічно структуровані та наведені у висновках до кожного розділу, а також узагальнені у загальних висновках дисертації. Робота відзначається цілісністю, послідовністю та системним підходом до розкриття предмета дослідження.

Об'єкт і предмет дослідження відповідають актуальним напрямам наукових пошуків у межах спеціальності 051 «Економіка», відображають сучасні виклики економічної науки та спрямовані на вирішення важливих прикладних завдань.

Достовірність та практична значущість отриманих результатів підтверджуються їх апробацією на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, де вони були оприлюднені, обговорені й отримали позитивні відгуки наукової спільноти.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 247 сторінки машинописного тексту, з яких основний зміст займає 223 сторінки. Робота містить 37 таблиць, 34 рисунки, 7 додатків. Список використаних джерел включає 214 найменувань, що викладені на 24 сторінках.

Дисертація Людвіка І.І. спрямована на вирішення наукової проблеми, що полягає у розробці теоретичних засад, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо впровадження інновацій задля забезпечення сталого розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах глобалізованого середовища. Кожен розділ дослідження відіграє важливу роль у реалізації поставленої мети та виконанні відповідних наукових завдань.

У першому розділі дисертаційної роботи закладено науково-методологічні основи дослідження інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу. Автор здійснює систематизацію підходів до визначення сутності інноваційного розвитку в контексті специфіки АПК, уточнює ключові дефініції та формує авторське бачення поняттєвого апарату, що використовується у подальших розділах дослідження.

Особливу увагу приділено аналізу впливу глобалізаційних процесів на трансформацію агропромислового сектору, а також виявленню нових викликів, які потребують адаптивних стратегій інноваційного реагування з боку аграрних підприємств. Дослідження акцентує на необхідності модернізації теоретичних засад із урахуванням зростаючої ролі цифрових технологій, екологічних обмежень та інтеграції у міжнародні ринки.

У цьому контексті обґрунтовано вибір методологічного підходу до оцінки ефективності впровадження інновацій, що базується на поєднанні класичних економічних моделей з сучасними інструментами стратегічного аналізу, включаючи ризик-орієнтовані методики. Зміст розділу створює міцну теоретичну платформу для подальшого прикладного аналізу в наступних частинах роботи.

Другий розділ дисертаційної роботи присвячений поглибленому аналізу емпіричних даних, що відображають реальний стан інноваційної діяльності підприємств агропромислового комплексу у контексті глобалізаційних трансформацій. Автор демонструє комплексний підхід до вивчення поточних тенденцій у сфері агровиробництва, що дозволяє оцінити ступінь відкритості вітчизняного аграрного сектору до зовнішніх впливів та інтеграції у міжнародні ринки.

Особливу увагу приділено виявленню ключових тенденцій, бар'єрів та диспропорцій, що стримують впровадження інновацій в аграрному секторі. На основі кількісних і якісних методів дослідження здійснено систематизацію даних щодо рівня інноваційної активності підприємств, охарактеризовано основні структурні зміни в АПК та виявлено зовнішні і внутрішні чинники, які стримують або стимулюють запровадження інновацій. Особливу увагу приділено аналізу наслідків глобалізаційного тиску, зокрема через призму економічних ризиків, нестабільності зовнішнього попиту та конкуренції на світових аграрних ринках.

У третьому розділі дисертації обґрунтовано теоретичні та прикладні підходи до удосконалення інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах глобалізації ринків. Автором запропоновано концептуальні засади моделювання, які враховують як внутрішні потенціали підприємств, так і вплив зовнішніх ризиків, притаманних сучасному економічному середовищу.

Розроблено модель інноваційного інвестування, яка поєднує класичні функціональні залежності з ризик-орієнтованими методами оцінювання, що дозволяє підвищити ефективність прийняття стратегічних рішень на рівні підприємств. Особливе місце займає дослідження цифрової трансформації АПК, у межах якого обґрунтовано підходи до інтеграції інноваційних цифрових рішень у виробничу, управлінську та логістичну діяльність аграрних підприємств.

Отримані результати мають прикладне значення для формування адаптивної моделі розвитку підприємств, здатної забезпечити їхню стійкість, конкурентоспроможність і технологічну модернізацію в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Дисертаційна робота є комплексним науковим дослідженням, у якому на теоретичному, аналітичному та прикладному рівнях розкрито сутність, особливості та перспективи інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах глобалізації.

Дисертація Людвіка Іллі Ігоровича на тему: «Інноваційний розвиток підприємств АПК в умовах глобалізації ринків» є завершеною науковою роботою, в якій дотримано логіку викладення матеріалу, представлено результати теоретичного узагальнення та вирішення важливого науково-прикладного завдання – обґрунтування теоретичних положень та розроблення методичних і практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективного інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах зростаючого впливу глобалізаційних процесів. У роботі простежується чітка структура дослідження, а сформульовані висновки та пропозиції є аргументованими, практично орієнтованими та мають наукову новизну.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень і розробок Вінницького національного аграрного університету і є складовою частиною науково-дослідної теми: «Організаційно-економічні аспекти розвитку агроєкосистем на засадах екологізації економіки» (номер державної реєстрації 0121U112882, 2021-2024 рр.), у рамках якої здобувачем здійснено аналіз інноваційних методів та досліджено їх вплив на аграрний сектор економіки України, досліджено основні тенденції в АПК в умовах війни, на основі чого сформовано концептуальну модель інноваційного розвитку підприємств АПК в умовах глобалізації.

Практичне значення та впровадження результатів досліджень полягає у можливості безпосереднього використання її результатів для удосконалення підходів до інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах глобалізації. Запропоновані у дослідженні науково-методичні підходи, аналітичні інструменти та структурно-логічні моделі можуть бути використані у процесі стратегічного планування, оптимізації інноваційної політики, посилення конкурентоспроможності аграрних підприємств, а також формування державної політики інноваційного розвитку в аграрній сфері.

Основні положення, висновки та пропозиції дисертації впроваджено в практичну діяльність суб'єктів господарювання, зокрема: ТОВ «БІЗНЕС АГРО ІМПЕРІЯ» запропоновано рекомендації, що сприятимуть підвищенню ефективності та конкуренції, шляхом упровадження інноваційних технологій на підприємстві та управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію виробничих процесів і покращення продуктивності (довідка № 141/10 від 30.10.2024 р.).

Впроваджено у діяльність ТОВ «ФРЕНДТ», запропоновано механізм інтеграції інноваційних цифрових технологічних рішень, що враховує особливості національного ринку та формує ефективну стратегію цифровізації агропромислових підприємств України, шляхом використання реалізації розроблених підходів до автоматизації виробничих процесів, використання штучного інтелекту та технологій Big Data, а також адаптації підприємства до принципів сталого розвитку (довідка № 3 від 14.01.2025 р.).

Результати дисертаційного дослідження були розглянуті Департаментом агропромислового розвитку Вінницької обласної військової адміністрації та рекомендовані для використання в роботі сільськогосподарських підприємств області. Пропозиції щодо формування обґрунтованих науково-практичних підходів до формування інноваційних стратегій підприємств АПК будуть враховані при розробці регіональних програм із підтримки агропромислового виробництва Вінницької області (довідка № 01.1-27/287 від 26.03.2025 р.).

Положення дисертаційної роботи використовуються в освітньому процесі Вінницького національного аграрного університету, зокрема при викладанні

навчальних дисциплін: «Економіка аграрного виробництва»; «Глобальна економіка». Матеріали дослідження використано для оновлення змісту навчальних планів і робочих програм, а також у науковій роботі кафедри економіки та підприємницької діяльності (довідка № 01.1-60-540 від 22.05.2023 р.).

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних основ інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах глобалізації та обґрунтуванні практичних підходів до підвищення їх конкурентоспроможності на основі інноваційної трансформації. Вперше запропоновано економіко-математичну модель оптимізації інвестицій в інноваційний розвиток підприємств АПК, яка об'єднує логарифмічну функцію продуктивності праці, модифіковану функцію Кобба-Дугласа, модель експортного потенціалу та функцію прибутку з урахуванням зовнішніх ризиків. Це дозволяє комплексно оцінювати ефективність інноваційних рішень в умовах обмежених ресурсів, глобалізаційного тиску та високої економічної невизначеності.

Вдосконалено теоретичні положення щодо впливу глобалізаційних процесів на інноваційну активність підприємств через механізми інтеграції, участі у міжнародних ланцюгах доданої вартості та адаптивних стратегій. Конкретизовано поняття «інноваційний розвиток підприємств АПК» як послідовного процесу системної модернізації, спрямованої на підвищення ефективності, екологічної стійкості та конкурентоздатності. Подальший розвиток отримали підходи до визначення інноваційної конкурентоспроможності, системно-динамічного моделювання, цифрової трансформації підприємств, зокрема через створення структурно-функціональної моделі цифровізації. Окрему увагу приділено впровадженню високотехнологічних рішень (Smart Farming, Big Data, біоенергетика), а також використанню ігрових та стохастичних моделей для прогнозування результатів інноваційного інвестування в умовах стратегічної взаємодії та ризику.

Повнота викладення наукових положень, матеріалів, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Основні результати дисертаційної роботи висвітлено автором у 6 наукових публікаціях загальним обсягом 5,13 умовних друкованих аркушів (власний доробок автора становить 4,78 умовних друкованих аркушів), з яких - у фахових виданнях України, включених до переліку наукових фахових видань України категорії «Б», включених до міжнародної наукометричної бази даних Index Copernicus – 2,88 умовних друкованих аркушів, у монографіях іноземною мовою у зарубіжних виданнях – 1,7 умовних друкованих аркушів, в інших виданнях (тези доповідей) – 0,2 умовних друкованих аркушів.

Отже, елементи наукової новизни та основні положення дисертації з достатньою повнотою відображені у представлених наукових публікаціях.

Вимоги МОН України щодо мінімальної кількості наукових публікацій, що відображають основні результати дисертації, дотримано.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Обсяг і оформлення дисертації є такими, що відповідають вимогам МОН України. У дисертаційній роботі порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація містить посилання на джерела запозичених ідей, розробок, тверджень та інформаційно-аналітичні ресурси.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи сукупність авторських наукових розробок і пропозицій, необхідно вказати на окремі дискусійні питання, наявні у дисертації, зокрема:

1. У контексті дослідження інноваційного розвитку підприємств АПК, що охоплює широкий спектр організаційно-правових форм та масштабів господарювання, доцільним виглядає окреме акцентування на особливостях малих та середніх аграрних підприємств. Саме цей сегмент агробізнесу, за умов посилення глобалізаційних викликів, виступає найбільш вразливим до ризиків, пов'язаних із нестабільністю ринкового середовища, обмеженим доступом до фінансових ресурсів, інноваційної інфраструктури та новітніх технологій. У роботі недостатньо акцентовано увагу на ризиках, пов'язаних із упровадженням інновацій у підприємствах малого та середнього агробізнесу, які в умовах глобалізації зазнають особливої вразливості.

2. Дисертаційну роботу посилило б представлення у п. 2.3 розрахунків по конкретному підприємству АПК, що дозволило б емпірично підтвердити вплив глобалізаційних чинників на інноваційний розвиток в умовах реального функціонування вітчизняних аграрних підприємств. Такий підхід не лише посилив би прикладну спрямованість дослідження, а й дозволив би виявити особливості адаптації конкретного підприємства до змін зовнішнього середовища, враховуючи його масштаби, рівень інноваційної активності, доступ до ресурсів і ринків.

3. Підрозділ 3.1 дисертації передбачає розкриття концептуальних засад, що цілком логічно в межах теоретико-методологічного компонента дослідження. Водночас значна частина його змісту присвячена опису математичних моделей (системно-динамічної, оптимізаційної, ігрової), що, на нашу думку, більше відповідає прикладному або методичному рівню викладу матеріалу. З огляду на це, доцільно було б чіткіше структурно розмежувати концептуальні положення та інструментарій моделювання, можливо, винісши частину прикладних моделей до окремого підпункту. Це надало б підрозділу більшої методологічної завершеності та логічної цілісності.

4. Цілком доречно автор у дисертаційній роботі надає класифікацію факторів, що впливають на інноваційний розвиток підприємств АПК (рисунок 1.5, с. 56), він є досить інформативним. Проте, для кращого сприйняття варто

було б доповнити цю класифікацію прикладами або ілюстративними кейсами, що демонструють реальні чинники на прикладі конкретних підприємств або регіонів. Такий підхід дозволить поєднати теоретичну модель із практичним змістом.

5. У дисертаційній роботі автор наводить основні групи чинників, що впливають на впровадження еко-інновацій на підприємствах АПК (таблиця 1.1, с. 35), водночас, доречним виглядало б додати схему або діаграму впливу зазначених груп чинників на впровадження еко-інновацій, що покращить візуальне сприйняття взаємозв'язків між бар'єрами та умовами їх подолання.

Більшість із наведених зауважень мають дискусійний і рекомендаційний характер і не ставлять під сумнів наукову цінність дисертації, тому в цілому не впливають на позитивну оцінку результатів та можуть бути доопрацьовані в майбутніх дослідженнях.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Людвіка Іллі Ігоровича на тему: «Інноваційний розвиток підприємств АПК в умовах глобалізації ринків» є цілісною, актуальною і логічно структурованою науковою працею, яка містить наукову новизну, обґрунтовані висновки та практичну цінність.

Враховуючи вищезазначені фактори, вважаємо, що дисертаційна робота Людвіка Іллі Ігоровича на тему: «Інноваційний розвиток підприємств АПК в умовах глобалізації ринків» відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а її автор Людвік І.І. заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 051 Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук,
професор, професор кафедри
обліку і оподаткування
Білоцерківського національного
аграрного університету

Іван СВИНОУС

Підпис д.е.н., професора І.В. Свинюса засвідчую:

Начальник відділу документообігу
і кадрового забезпечення

Олена ЮРЧЕНКО

